

КМЕТИК-ПОДУБІНСЬКА Х. І.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інтелектуальної
власності, інформаційного
та корпоративного права
(Львівський національний університет
імені Івана Франка)

УДК 342.7

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.1.2>

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ У РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Сучасна держава вимагає належного правового забезпечення розвитку інформаційної інфраструктури. Важливе місце у цих відносинах займають системи електронних (цифрових) комунікацій, надання мультимедійних послуг, електронних національних ресурсів, електронних реєстрів, дата-центрів, впровадження хмарних технологій та використання великих даних, виробництва програмного забезпечення та комп'ютерних технологій. Тому актуальним є дослідження місця та ролі цифрових платформ у реалізації інформаційної функції сучасної держави.

У статті проаналізовано роль цифрових платформ у реалізації інформаційної функції сучасної держави. Акцентовано на питанні визначення поняття платформ цифрових послуг, інструментарію функцій, які вони пропонують для забезпечення доступу до різних послуг і програм, а також можливостей керування ними. Автором прослідковано питання цінності цифрових платформ на основі позицій науковців, розглянуто класифікацію цифрових платформ у сфері надання різноманітних послуг. З'ясовано основні сфери функціонування цифрових платформ у зарубіжній практиці, що в значній мірі відповідає вітчизняним реаліям функціонування комунікативних платформ і практик. Серед усіх платформ цифрових послуг виокремлено державні цифрові платформи, акцентовано на їх корисності у державному секторі для доступу до публічної інформації та надання публічних послуг. У статті проаналізовано можливості державних цифрових платформ та їх роль в світлі концепції цифрового уряду та цифрового врядування.

Автором зроблено висновок про важливість ролі цифрових платформ у реалізації інформаційної функції сучасної держави. Платформи цифрових послуг володіють значним інструментарієм функцій, що робить їх ефективними у забезпеченні доступу до інформації та надання електронних послуг. Різноманітність сфер функціонування цифрових платформ забезпечує широке функціонування комунікативних практик у сучасному інформаційному суспільстві. Особливе місце державних цифрових платформ зумовлене їх можливостями щодо цифровізації і автоматизації низки державних послуг.

Ключові слова: інформація, публічна інформація, право на доступ до інформації, інформаційна функція держави, комунікативні практики, цифрові платформи, платформи цифрових послуг, електронні публічні послуги, цифровий уряд, електронне урядування, електронна демократія, цифрова трансформація.

Kmetyk-Podubinska K. I. The role of digital platforms in implementation the information function of the modern state

The modern state requires proper legal support for the development of information infrastructure. An important place in these relations is occupied by electronic (digital) communications systems, the provision of multimedia services, electronic national resources, electronic registers, data centers, the implementation of cloud technologies and the use of big data, software production and computer technologies. Therefore, it is relevant to study the place and role of digital platforms in the implementation of the information function of the modern state.

The article analyzes the role of digital platforms in the implementation of the information function of the modern state. The emphasis is on the issue of defining the concept of digital service platforms, the tools of functions that they offer to ensure access to various services and programs, as well as the possibilities of managing them. The author has investigated the issue of the value of digital platforms based on the positions of scientists, considered the classification of digital platforms in the field of providing various services. The main areas of functioning of digital platforms in foreign practice have been clarified, which largely corresponds to the domestic realities of the functioning of communication platforms and practices. Among all digital service platforms, state digital platforms are singled out, emphasizing their usefulness in the public sector for access to public information and the provision of public services. The article analyzes the functions of state digital platforms and their role in the light of the concept of digital government and digital governance.

The author concludes that the role of digital platforms in the implementation of the information function of the modern state is important. Digital service platforms have a significant set of functions, which makes them effective in providing access to information and providing electronic services. The variety of areas of operation of digital platforms ensures the wide functioning of communicative practices in the modern information society. The special place of state digital platforms is due to their capabilities for digitalization and automation of a number of public services.

Key words: *information, public information, right to access information, information function of the state, communicative practices, digital platforms, digital service platforms, electronic public services, digital government, e-government, e-democracy, digital transformation.*

Вступ. Динамічний розвиток сучасних технологій, який зумовив виникнення нових підходів до соціально-правової комунікації, продовжує породжувати значні трансформації сучасного інформаційного суспільства. Сьогодні відповідні модифікації відбуваються практично у всіх сферах суспільного життя – публічного управління, національної безпеки та оборони держави, економіки, промисловості, сільського господарства, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, фінансової та банківської діяльності тощо. Природньо, що такі соціальні трансформації на основі використання цифрових технологій потребують належного правового регулювання.

Дослідженню різних аспектів означеної проблематики торкалися у своїх публікаціях такі науковці як Д. Г. Дармостук, С. С. Єсімов, Н. М. Пархоменко, І. Поліщук, В. В. Редзюк, В. В. Середа, О. О. Скорик та інші. Предметом аналізу були цифрові платформи у контексті надання публічних послуг та їх класифікація, реалізація інформаційної функції держави щодо правового регулювання відносин у сфері комунікації, постмодерні трансформації взаємодії між народом і владою, концептуальні основи електронного врядування тощо. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень цієї проблематики, науковий інтерес до питань цифрових платформ, їх ролі в забезпеченні інформаційної функції держави та життєдіяльності інформаційного суспільства залишається безсумнівним.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування ролі цифрових платформ у реалізації інформаційної функції сучасної держави.

Результати дослідження. Визначальну роль у забезпеченні доступу до інформації та електронних послуг має ефективне правове регулювання цифрових платформ, які у зарубіжних джерелах частіше прийнято називати «платформи цифрових послуг». Такі платформи цифрових послуг стають все більш важливими. Вони дозволяють державі, компаніям і організаціям ефективно та результативно пропонувати широкий спектр послуг, покращуючи взаємодію з користувачами та сприяючи цифровій трансформації.

Платформа цифрових послуг в літературі визначається як технологічне середовище, яке дозволяє інтегрувати різні служби, програми або ресурси в одному місці. Вона пропонує набір інструментів і функцій, які полегшують створення, надання доступності та керування послугами та програмами [1].

Платформа цифрових послуг працює як інтегрована екосистема, де можна отримати централізований доступ до різних послуг і програм і керувати ними. Це дозволяє користувачам отримувати доступ до різноманітних послуг і ресурсів без необхідності чергувати різні програми чи платформи. Крім того, платформа цифрових послуг також може пропонувати ресурси для автоматизації, чат-ботів, інтеграції та штучного інтелекту, які можуть допомогти оптимізувати та налаштувати надання послуг у різних сферах життєдіяльності суспільства. Саме тому платформа цифрових послуг має широкий спектр застосувань, що робить її безцінним інструментом для різних секторів і контекстів. Від цифрової трансформації як державного, так і приватного секторів до оптимізації самообслуговування та електронної комерції – можливості майже безмежні [1].

Цифрові платформи, за визначенням В. С. Середи та С. С. Єсімова, є додатками, які одночасно надають послуги різноманітним групам користувачів, при цьому цінність послуг, які платформа надає кожній групі користувачів, залежить від присутності на платформі іншої групи користувачів. Відтак, науковцями пропонується класифікація цифрових платформ у сфері надання послуг. Зокрема, такими платформами є: 1) пошукові системи – цифрові платформи, призначені для пошуку інформації в Інтернеті, наприклад, платформи Google, Yahoo; 2) соціальні мережі – цифрові платформи, призначені для комунікації користувачів, наприклад, Facebook, Instagram, Snapchat; 3) транзакційні платформи, призначені для здійснення угод між продавцями та споживачами. Крім того, поширеним є поділ платформ на агрегатори (послуги надаються користувачам рекламодавцям з можливістю пошуку інформації в Інтернеті, до прикладу Google) і маркетплейси (які забезпечують взаємодію між користувачами, які мають намір придбати і надати послугу, наприклад Amazon, Google Play, App Store, Ebay) [8, с. 355].

Основними сферами функціонування цифрових платформ у зарубіжній практиці є цифровий уряд, самообслуговування, ринок, управління знаннями, внутрішня комунікація, електронна комерція, центр спільних послуг, управління фінансовими клієнтами та різні додатки. Тому за сферою можна виокремити різні блоки таких послуг, зокрема: 1) онлайн послуги для публічних органів влади (портали та ресурси міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, електронний суд, електронний кабінет); 2) онлайн послуги для бізнесу (технології надання послуг на електронному ринку, електронні платіжні системи, системи розрахунків, платіжні інструменти, цифрові застосунки для ведення бізнесу, онлайн-оподаткування, отримання ліцензій та патентів, оплата рахунків, штрафів, обмін інформацією та даними); 3) онлайн послуги для громадян (сім'я, здоров'я, пенсії, пільги та допомога, ліцензії та дозволи, безпека та правопорядок, транспорт, земля, нерухомість, будівництво, довідки та витяги, навколишнє середовище, підприємництво); 4) онлайн послуги для працівників (система взаємодії між службовцями та чиновниками на місцях, електронний документообіг, кадрові системи, електронна бухгалтерія). Як бачимо, це в значній мірі відповідає вітчизняним реаліям функціонування цифрових платформ в контексті сучасних комунікативних практик.

Серед усіх платформ окремої уваги заслуговують державні цифрові платформи. У державному секторі платформи цифрових послуг є надзвичайно корисними, оскільки тут

вони можуть допомагати оцифровувати і автоматизувати низку державних послуг. Це може стосуватися різноманітних аспектів – від найпростішої процедури видачі документів чи ліцензій – до надання більш комплексних послуг, таких як медичні чи освітні [1].

За визначенням науковців, цифрова платформа для надання публічних послуг – це сукупність інформаційної інфраструктури, власником, якої можуть бути органи публічної влади та місцевого самоврядування, бізнес-структури державної, комунальної та приватної власності, що надають публічні послуги на підставі аутсорсингу, програми для електронних обчислювальних машин, і пов'язаних з ними інформаційних і комунікаційних технологій, що забезпечують взаємодію в інформаційно-комунікаційній мережі, інформаційні системи та інформаційні ресурси щодо надання публічної послуги [2, с. 356].

Основними перевагами цифрових платформ для надання державних послуг у літературі визначено: 1) створення можливостей для швидкого і зручного виконання низки юридично значимих дій; 2) швидкість, відкритість та прозорість процесів обробки інформації в електронному вигляді; 3) зниження ризику помилок, пов'язаних з людським фактором, через автоматизацію процесів; 4) зменшення кількості посередників у взаємодії громадянина з державою, що веде до скорочення бюрократичних процесів підписання та перевірки документів на різних рівнях; 5) цілодобова робота платформ, яка дозволяє отримати доступ до інформації чи послуг у будь-який час без необхідності врахування робочих годин державних установ; 6) зниження рівня корупції завдяки цифровим рішенням, оскільки всі транзакції та документи фіксуються в електронних системах; 7) можливість громадян взаємодіяти з державою дистанційно з будь-якого місця, де є доступ до мережі Інтернет; 8) можливість отримувати інформацію та подавати документи онлайн, що значно підвищує ефективність взаємодії; 9) зниження витрат на обробку документів і підтримку фізичної інфраструктури для державних органів, а також швидкий зворотній зв'язок з громадянами [7].

Досліджуючи цифрові платформи у контексті надання публічних послуг, С. С. Єсімов звертає увагу на особливості відносин у цій сфері. На думку науковця, інформаційні правовідносини, що виникають у процесі надання публічних послуг цифровими платформами представляють впорядковану нормами інформаційного та адміністративного права міжсуб'єктну комунікацію, під час якої учасники (суб'єкти) реалізують кореспондуючі правомочності та обов'язки, спрямовані на надання та отримання публічних послуг. Будучи сформованими в межах нормативної моделі публічних правовідносин, які характеризується неперсоніфікованим колом суб'єктів, інформаційні правовідносини виступають як основні по відношенню до персоніфікованих міжсуб'єктних комунікацій, що виникають у зв'язку з конкретизованими предметами публічних послуг [2, с. 356].

Як зазначає Н. М. Пархоменко, складно переоцінити силу інформаційного впливу на суспільну свідомість і культуру, формування цінностей, світогляду й переконань, на розвиток суспільних відносин, консолідацію зусиль у вирішенні певних завдань, зокрема й конфліктних ситуацій. Зазначене є одним із напрямів реалізації комунікативної функції держави. Ця проблема включає правотворчу і правореалізаційну діяльність органів державної влади. Особливу роль у цьому відіграє судовий захист порушених прав суб'єктів комунікації [5, с. 145]. Власне тому доступ до електронних публічних послуг є важливим аспектом реалізації державної політики в інформаційній сфері.

Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» визначає, що державна політика у сфері надання публічних (електронних публічних) послуг базується на принципах: 1) верховенства права; 2) рівності перед законом; 3) відкритості; 4) прозорості; 5) багаторазовості використання; 6) технологічної нейтральності і портативності даних; 7) орієнтованості на громадян; 8) інклюзивності та доступності; 9) безпечності та конфіденційності; 10) підтримки прийняття рішень; 11) адміністративного спрощення; 12) збереження інформації; 13) оцінювання ефективності та результативності [6]. Дотримання зазначених принципів дозволяє державі найбільш ефективно реалізовувати свою інформаційну функцію, впливати на всю інформаційну сферу

з метою прогресивного розвитку інформаційного суспільства, гарантування в ньому прав і свобод людини і громадянина.

У цьому сенсі однією із найбільш важливих для сучасного інформаційного суспільства є концепція цифрового уряду.

Відомий вчений у сфері електронного врядування і технологічних інновацій в державному секторі Д. Вест під електронним урядом розуміє використання органами публічної влади мережі Інтернет та інших цифрових засобів для надання державних послуг та інформації, а також реалізації демократії. При цьому, науковцем звертається увага на два важливі аспекти електронного врядування – демократизацію та реформування державного апарату [9]. У свою чергу, досліджуючи проблематику керування «віртуальною державою», Г. Девід Гарсон виокремив поняття «цифровий уряд» (digital government), «електронний уряд» (e-government) та «електронне врядування» (e-governance). Науковець вважає, що дефініція «цифровий уряд» є узагальнюючою категорією для всіх форм використання інформаційно-комунікаційних технологій в державному секторі, тоді як поняття «електронний уряд» відноситься тільки до одного аспекту цифрового уряду – надання державних послуг в електронній формі. Поняттю «електронне врядування» він відводить реформістську роль, оскільки ця категорія характеризує зміну самої природи державного апарату – мережеві технології стирають межі між державними органами, некомерційними організаціями та приватним сектором [9]. Іншим науковцем В. Хомбургом введено поняття «мережевий уряд» (wired government), тобто уряд, зосереджений на потребах соціуму, що надає державні послуги 24 години на день, 7 днів на тиждень за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, що робить уряд більш економічним і демократичним [9].

Як бачимо, підходів до розуміння означених понять є багато. А тому практично необхідною і вдалою вважаємо їх систематизацію, зроблену в дослідженні О. О. Скорика. Науковцем дається характеристика електронного уряду та його складових.

Під електронним урядом розуміється координація та впровадження державної політики, надання послуг в онлайн-режимі. Відтак, пропонується розглядати завдання на глобальному рівні та на рівнях окремих держав. На глобальному рівні це аналіз урядових вебпорталів, вебсайтів; вирішення питань управління людськими ресурсами; елемент масштабного інформаційного перетворення суспільства; ослаблення кордонів внаслідок інформаційного обміну; затвердження світових стандартів і кращого досвіду; управління інформацією та знаннями в рамках електронних урядів. На рівні окремих країн завданнями електронного уряду та його складових є стимулювання та вдосконалення участі громадян в обговоренні проблем держави; стратегічне планування переходу до електронної форми надання послуг; кількісна оцінка ефективності електронної форми надання послуг за витратами; підвищення ступеня громадської участі, онлайн-голосування, питання етики, безпеки і недоторканності приватного життя, підвищення рівня прозорості; стимулювання взаємодії між громадянами, урядовими організаціями та чиновниками, включаючи процеси державного управління та вироблення державної політики. Головною ж метою електронного уряду, на думку О. О. Скорика, є зробити системи державного управління такими, щоб вони в більшій мірі враховували інтереси громадян, організацій і підприємств та давали їм більш широкі можливості для участі у виробленні державної політики, а також спрощували процедури взаємодії громадян і влади [9].

Концепція електронного врядування знайшла відображення в актах національного законодавства.

Згідно Закону України «Про Національну програму інформатизації» завданнями Національної програми інформатизації є забезпечення: 1) розробки, впровадження та застосування інформаційно-комунікаційних технологій у державному управлінні, місцевому самоврядуванні та суспільному житті; 2) реалізації та впровадження заходів, спрямованих на розвиток електронного врядування та електронної демократії; 3) створення та розвитку системи державних інформаційних ресурсів; 4) рівного доступу до інформаційно-комунікаційних

технологій та підвищення рівня освіченості громадян з питань інформаційно-комунікаційних технологій; 5) удосконалення процедури надання публічних (електронних публічних) послуг; 6) організації інформаційної взаємодії державних органів та органів місцевого самоврядування за допомогою електронного документообігу; 7) створення систем інформаційної та аналітичної підтримки діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування; 8) підвищення ефективності вітчизняного виробництва шляхом використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій; 9) створення умов для розвитку господарської діяльності у сфері інформатизації [5].

Вказаний закон дає тлумачення термінів «електронна демократія» та «електронне урядування». Зокрема, електронна демократія визначається як форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій у демократичних процесах, що дає змогу посилити участь, ініціативність та залучення громадян до публічного життя на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, підвищити прозорість процесу прийняття рішень та підзвітність демократичних інститутів, поліпшити зворотний зв'язок суб'єктів владних повноважень на звернення громадян, сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень. Електронне урядування згідно закону є формою організації державного управління, що сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-комунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [5].

Висновки. Роль цифрових платформ у реалізації інформаційної функції сучасної держави є надзвичайно важливою. Платформи цифрових послуг володіють значним інструментарієм функцій, що робить їх ефективними у забезпеченні доступу до інформації та наданні електронних послуг. Основні сфери функціонування цифрових платформ також є різними і дозволяють забезпечувати найбільш широке функціонування комунітативних практик у сучасному інформаційному суспільстві.

Серед усіх платформ особливе місце відводиться державним цифровим платформам, які допомагають цифровізувати і автоматизувати низку публічних послуг. Відтак, функціонування цифрових платформ цілком вписується в концепцію цифрового уряду, електронного урядування та електронної демократії, що знайшла відображення в актах національного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Digital Services Platform: What It Is and How to Implement One. Digital Transformation. Sydle. 18.08.23. URL: <https://www.sydle.com/blog/digital-services-platform-64c96fdb07bf1b-42624cd3fb>
2. Єсімов С. С. Цифрові платформи у контексті надання публічних послуг. Аналітично-порівняльне правознавство. № 4, 2024. С. 352–357. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/08/58.pdf>
3. Пархоменко Н. М. Реалізація інформаційної функції держави щодо правового регулювання відносин у сфері комунікації. Публічне право. № 3 (43), 2021. С. 143–150.
4. Поліщук І. Постмодерні трансформації взаємодії між народом і владою. Політичний менеджмент. 2010. № 1. С. 43–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2010_1_6
5. Про Національну програму інформатизації. Закон України від 01.12.2022 № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
6. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг: Закон України від 15.07.2021 № 1689-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text>
7. Редзюк В. В., Дармостук Д. Г. Цифрові платформи для надання державних послуг: досвід України та світу. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. Випуск 9, 2024. URL: <https://pa.journal.in.ua/index.php/pa/article/view/167/169>

8. Середя В. В., Єсімов С. С. Класифікація цифрових платформ для надання публічних послуг. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. № 2. 2024. С. 58–65. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7891/1/11.pdf>

9. Скорик О. О. Концептуальні основи електронного врядування. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 3. 2021. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/37.pdf

